

HU ISSN 2062-3593

TIKKK TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ ÉS KULTURÁLIS KUTATÁSI KÖZPONT KÖZHASZNÚ EGYESÜLET

TIKKK OLDALAK

A TIKKK Egyesület digitális időszaki lapja

III. évfolyam, 2. szám
2012.12.31.
Megjelenik félévente

A tartalomból:

A Körösi Csoma Sándor projekt 1

Az orosz kőolaj- és földgáz hatalom terjeszkedése 2

Olvasóinktól érkezett 6

Egy doboznyi boldogság a Reménységár Otthonnak 7

László Ákos kiállítása a Simonffy Galériában 8

2012. szeptember 15-én elkészült a TIKKK Egyesület Körösi Csoma Sándorról elnevezett örökségvédelmi projektjének alapító okirata, amelyben neveléssel, oktatással, ismeretterjesztéssel kapcsolatos feladatok kerültek meghatározásra, hazai és határon túli részvételi lehetőséggel. (TIKKK)

Körösi Csoma Sándor halálának 170. évfordulója emlékére hosszú távú örökségvédelmi kutatási projektet indított a TIKKK Egyesület

A szászrégeni Baróthi Ádám 1983-ban készült bronzplakettje

TIKKK OLDALAK

Az orosz kőolaj- és földgáz hatalom terjeszkedése

Fonó Levente tanulmánya

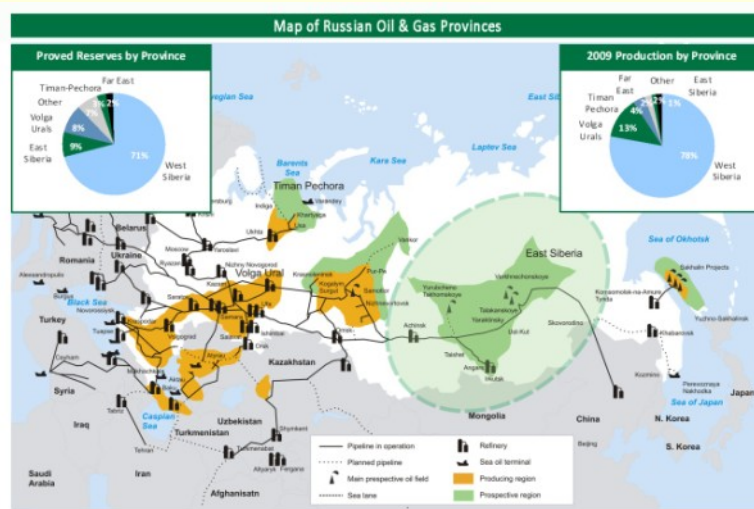
Oroszország visszakerült a világ stratégiai és gazdasági térképére azáltal, hogy átalakult egy hanyatló katonai szuperhatalomból egy energia-szuperhatalommá. A Szovjetunió bukása után a hatalmas energiatartalékok már nem a katonaság részére mennek főképpen, hanem exportba adják el annak nagy részét, hatalmas profitokért.[1]

A földgáz és kőolaj lettek Oroszország új fegyverei a Vörös Hadsereg helyett, amivel dominálják az azt körülvevő országokat és Európa jelentős részét, főleg Ukrajnát, a Kaukázust és Közép-Ázsiát, amelyek szinte teljes mértékben az orosz földgáztól és olajtól, nagyrészt a Gazprom által, és az UES cég áramszolgáltatásától függenek. Oroszország gazdasági növekedése és a kormányzati költségvetés bevételei szorosan kötődnek a világszerte magas olajárakhoz és megnövekedett olajkitermeléshez 1999 óta.[2]

A világszerte egyre növekvő olajárakat és a közel keleti, valamint az észak-afrikai konkurensnek instabilitását kihasználva Oroszország gazdasága az olajipar által egyre előrébb tör, amit részben az orosz rubel erősödése is mutat. A világ pár legnagyobb olajvállalata is itt található, pl. a Lukoil, az állami Rosznyefti és Gazprom, valamint a TNK-BP, mindegyik hatalmas nyereségeket halmozva az irtatlan orosz olajmezők által. Habár az olajtermelés egyre csak nő, a kivitel valamennyit csökkent, ami részben a növekvő bányajáruknak, exportvámoknak és szállítási díjnak köszönhető.[3]

Az olajtársaságok azonban egyre keletebbre és északabbra terjesztik ki a kutakat, a tajgákra, ahol, ha nem működtetnék folyamatosan őket, könny-

nyen be is fagynának. A kutak és vezetékek terjeszkedését szemlélteti az alábbi ábra.

A körülmények nehézségét igazolja a Szergej Belov-tól való idézet, aki felügyeli a Gazprom egyik északi vezetékének építését, interjújában:

„Melegebb évszakokban néhány rétegnyi fával alá kell ágyazni. Különbözőben egy lépés jobbra vagy balra, és vége, máris a mocsárban találsz magad. Nálunk mindenütt ez van: mocsár, aztán megint mocsár, aztán az örök fagy, aztán megint mocsár.”[4] Ám ez nem riasztja vissza az orosz gáz- és olajtársaságokat, hogy minél több, és minél jobb technológiával rendelkező kutakat építsenek, kiszorítva ezzel a konkurensket, sokmillió kiesést eredményezve ezzel a kárukra.

A Gazprom dominanciája az európai földgázpiacon egyre inkább aggodalomra ad okot Európa politikai döntéshozóinak körében. Az európai

befektetők korlátozása által az orosz piacon és azzal, hogy az európai piac magasabb szintű irányítását követeli,

miközben a FÁK-

államokra

egyre nagyobb befolyással bír,

Oroszország

demonstrálta

megbízhatatlanságát,

mint hosszú

távú ellátó.

Ezen felül

a Kreml

külön erő-

szervezéseket tesz, hogy a többi nagy Európát földgázzal ellátó piacot is kontrollálja, mint például Algériát. Ezen tényezők mind elősegítik Európa stratégiai függőségét Oroszországtól.[5]

A 2006 áprilisában, Tomszkban lezajlott orosz-német találkozón a Gazprom és a BASF Angela Merkel kancellár és Vlagyimir Putyin jelenlétében keretszerződést írt alá, amely növelte az orosz gázmonopólium részarányát a BASF gázelosztó rendszerében, cserébe azért, hogy a BASF hozzáférést kapott a dél-oroszországi gázlelőhelyekhez. Eredetileg egy hasonló szerződést terveztek az E.ON-nal is, azonban az nem fogadta el a feltételeket.[6]

Két évvel, az Észak Európai Gázvezeték (NEGP) tervének hivatalos bejelentését követően, Alekszej Miller, az orosz gázipari óriásvállalat vezérigazgatója közölte, hogy a balti összeköttetés megépítésének határide-

(Folytatás az 3. oldalon)

TIKKK OLDALAK

(Folytatás a 2. oldalról)

jéről megállapodtak a vásárlókkal, a NEGP 2010-re készül el. Az első gázvezeték lefektetésével 2011. májusra végeztek, amit november 8-án be is üzemeltet. A másodikat 2011-2012-ben fektették le, és Októberben tervezik a teljes kapacitású gázszállítás megkezdését. Nyugat felé további gázvezetékek vannak konstrukció alatt, amelyet az alábbi ábra szemlél-

tet, és ezek a vezetékkel valószínűleg még jobban be fogják teríteni Európa térképét a jövőben.

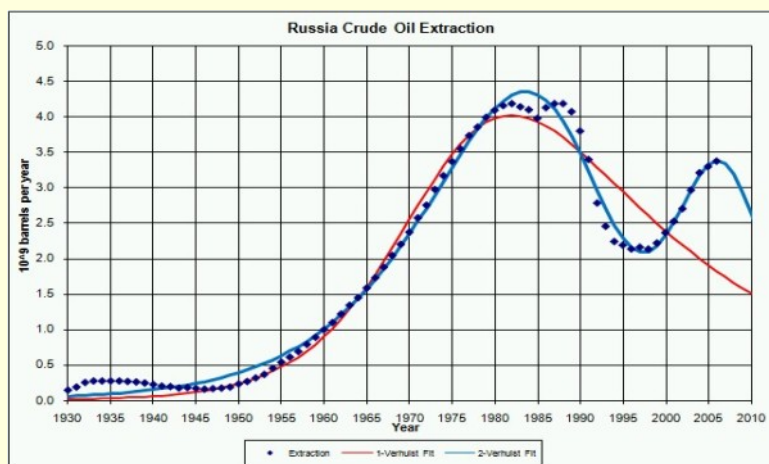
Oroszország gazdaságában a fordulópont 1999-2000-ben következett be, amikor az ország igazán elkezdett felépülni a rendszerváltást követő gazdasági válságból. A Világbank, és más megfigyelők több tényezőre is hivatkoznak, amelyek magyarázatot adhatnak Oroszország gazdaságának hirtelen növekedésére nézve: a relatív árkiigazítás, amely ösztönző hatással bírt a termelők felé, valamint a bérek csökkenése a kihasználatlan termelési kapacitás mellett, amelyek a rendszerváltás következményei voltak, a kormány segélyei és ösztönzése mellett segítették az orosz gazdaság fellendülését; de a legerősebb tényező valószínűleg a kőolaj árának robbanásszerű növekedése volt, ami az 1998-as évekből 10 dollárról már 33-ra növekedett 2000-ben, és azóta is

egyre magasabb.[7]

A magas olajárak elősegítették az orosz olajipar fellendülését, ami bár az 1990-es években, a Szovjetunió bukása után az összeomlás szélén állt, 1993-tól kezdve egyre jobban privatizálva lett, és ezzel együtt egyre több olajcég alakult ki, miközben jó pár ezek közül továbbra is az állam tulajdonában maradt.[8]

Az olajexport mértékét korlátoz-

ták a régi szovjet csővezeték rendszerek, így változtatta annak szerkezetét. Az abban az időben még az igazi profit csak magából a kitermelésből származott, ami ahhoz vezetett, hogy 1990 és 1995 között több mint 40%-al csökkent az orosz olaj iránti kereslet, ami részben a kitermelés hatalmas energiaigényének, és a jelentős hadiköltségeknek volt köszönhető, így egyre kevesebb befektető akadt új olajkutak építésére és fúrásokra; ezt tükrözi az alábbi statisztika. [9]

Viktor Csernomirgin, a Gazprom alapítója és akkori vezetője így nyilatkozott az olaj- és gáztermelés

reformálásával kapcsolatban:

„Olyan rendszert kell létrehozunk, amelyet semmilyen körülmények között se tudnak tönkretenni, bárki vezet is azt. Áttanulmányoztuk a világon létező minden rendszert, és mindenből a legjobbat alkalmaztuk; technológiában is, berendezkedésben is.”[10]

A hirtelen beáramló pénz, ami az olaj egyre növekvő világpiaci árából származott és egy stagnáló gazdasági ágazatba folyt befelé, megváltoztatta annak szerkezetét. Az alacsony termelési árak és magas energiaárak kedvező kombinációt eredményeztek az orosz gáz- és olajipar számára. Ezek a tényezők nagy belső tökét biztosítottak ahhoz, hogy fejleszteni lehessen a kitermelés hatékonyságát kívülről jövő befektetések nélkül.[11]

A gazdasági növekedés 2000 után lehetővé tette Vladimir Putyin számára, hogy a külföldi adósságokat időben ki tudja fizetni, részben megszabadítva ezzel az államot az IMF és az USA pénzügyi támogatásának szükségességétől. 2001 végére az orosz gazdaság a legjobb teljesítményét tapasztalta a Szovjetunió bukása óta.[12] 2001-ben a GDP 5,5%-kal

nőtt, az ipari és mezőgazdasági termelés pedig 5-6%-kal, és az exportok elérték a 108 milliárd dollárt. A lakosság jövedelme 6%-kal

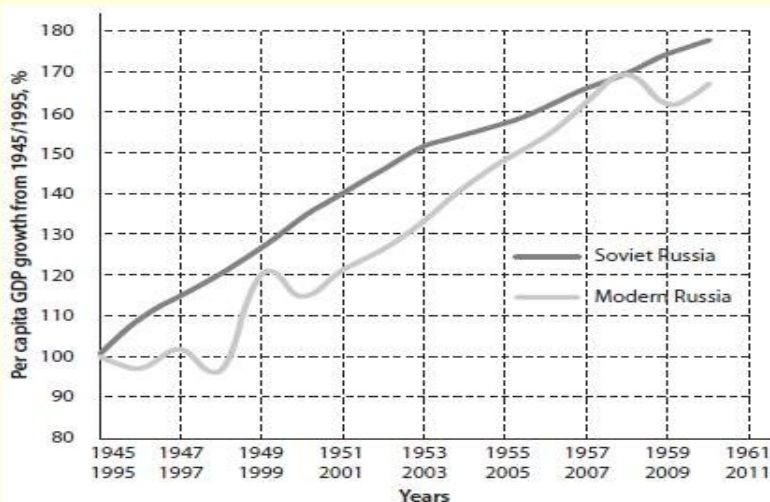
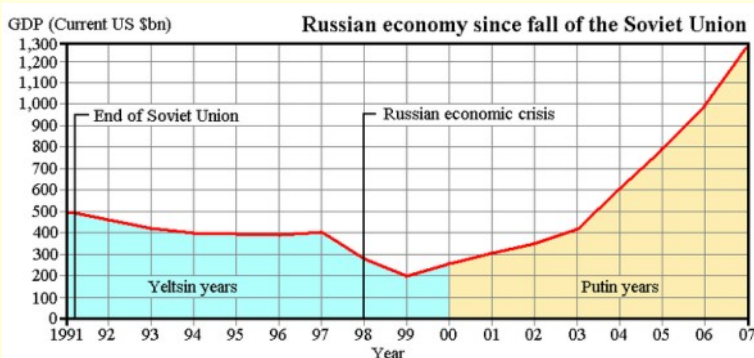
nőtt, a bérek 20%-kal emelkedtek, a nyugdíjak pedig 23%-kal, az aranytartalékok 32%-kal, a rubel

(Folytatás a 4. oldalon)

TIKKK OLDALAK

(Folytatás a 3. oldalról)

pedig viszonylag stabil volt. E növekedést az alábbi ábrák is jól mutatják.[13]

Az orosz olaj- és gáztermelés kálódik Oroszország számára a

nagy része a nyugat-szibériai mezőkről származik, ami messze van Kelet-Ázsiától.[14] Azonban a Kínához és Japánhoz is közel eső Szahalinsziget bőséges gáz- és olajtartalékainak megnyitásával az ázsiai exportpia-

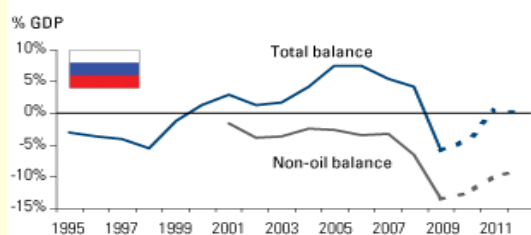
stratégiai nyersanyagoknak számító kőolaj értékesítési lehetősége. Eddig ugyanis Oroszország kőolajat kizárólag Európába szállított, évi 120-130 millió tonna mennyiségben.[15]

Kína tárgyalásokat folytatott Oroszországgal egy, a Bajkál tó szélén lévő Angarsk-tól a Daqing városában elhelyezkedő finomítóig terjedő csővezeték megépítésével kapcsolatban. Az új vezetékkel új piac nyílik meg és diverzifi-

Az ázsiai-csendes-óceáni térségbe eddig csekély mennyiségű orosz kőolaj jutott, de az új vezeték üzembe helyezésével ebbe az irányba már évi 30 millió tonna, a vezeték bővítése nyomán 50 millió tonna folyhat, ami Putyin szerint "érezhető konkurenciát" jelent az európai szállításoknak. A vezeték 930 kilométeres kínai szakasza még nem készült el.[16]

A költségvetési bevételek a világpiacon olajárakkal összhangban emelkedtek és csökkentek. Habár az orosz kormány nagy költségvetési többletet halmozott fel évtizedes bénító hiányok után, az IMF számításai szerint az orosz költségvetés ötször érzékenyebb az olaj-

Russia's Federal Budget Balance

Source: Minfin, J.P.Morgan estimates

árakkal szemben, mint korábban, 1998-1999 között.

Nagy kihívás lesz az orosz kormány számára kitalálni, hogy hogyan védjék meg az orosz gazdaságot és a költségvetést az olajválságokkal szemben. 2004 márciusában German Gref, Putyin gazdasági minisztere figyelmeztette az elnököt, hogy számításai szerint az orosz GDP háromnegyedével növekedhet a bevétel a magas olajárak miatt, de az árak előbb vagy utóbb elkezdenek csökkenni.

(Folytatás a z 5. oldalon)

TIKKK OLDALAK

(Folytatás a 4. oldalról)

Putyin azonban nem osztotta Gref pesszimizmusában. Azt válaszolta, hogy az olajárak nem valószínű, hogy lemennének a belátható jövőben, és hangsúlyozta, hogy az adóreformok önmagukban elegendőek ahhoz, hogy ösztönözzék az orosz ipar fejlődését.[18]

Sok tekintetben a pusztán tény, hogy a GDP-növekedés és a költségvetési bevételek a magas világgazdasági energiaárakkal egy szinten van, az orosz kormány jelentős sikerét mutatja és ez Vladimir Putyin talán legjelentősebb sikere 2000 óta, amikor is komoly erőfeszítésekkel biztosította, hogy az olajból befolyó pénz az állam kasszájába menjen, nem pedig az oligarchák saját zsebeibe. 2000 előtt nem ez volt a helyzet.[19] Olyan oligarchák, mint Mikhail Khodorkovsky vagy Oleg Abramovich képesek voltak megtartani az extraprofitokat maguknak, az adózás kiskapuit kihasználva, vagy adócsalással, hatalmas vagyonra szert téve. Elemzők számításai szerint Mikhail Khodorkovsky egyedül 5 milliárd dolláros kiesést eredményezett Oroszország kincstárának a potenciális bevételekből, Abramovich pedig 3,4 milliárd dollárt, csak 2000-ben.[20]

A legnagyobb kihívás talán Oroszország hatalmas területeinek és annak tömérdek természeti erőforrásainak (főleg a világszínvonalú kő-

olajnak és földgáznak) optimális kihasználása. Sok elemző úgy véli, hogy az orosz ökonómia és Oroszország szövetségi költségvetése túlságosan is függ a kőolajtól és földgáztól, úgymond az „erőforrás átkával” küzd, abban az értelemben, hogy ezek az ágazatok kerültek előtérbe más, magas értékű iparágak rovására, ami a hosszú távú gazdasági növekedésre nézve nem előnyös.[21]

Oroszország még nem feltétlen esett áldozatul az „erőforrás átkának”, de a legnagyobb dilemmája az országnak az energia vagyonnal való gazdálkodás mikéntje, és hogy azt hogyan tudná legjobban kihasználni gazdasági és politikai szempontból. Az orosz kormánynak nehéz döntéseket is meg kell hoznia a külföldi befektetések terén az olajiparban, valamint a szabályozások és adóztatások terén, hogy maximalizálni tudja az ország növekedését. Ideje optimistább szemmel nézni Oroszország gazdasági jövőjére, és az annak újonnan betöltött szerepére a régióban és a világon, valamint Oroszország gazdasági partnereinek ösztönöznie kell Moszkvát, hogy lépéseket tegyen az energia ágazat fejlesztésére, megerősítésére és az ebből származó bevételeket megfelelően használja. (F.L.)

Felhasznált irodalom:

¹ Boris Nemtsov – Vladimir Milov (2008):

Putin and Gazprom. Moscow.

² A Déli Gázfolyosó: vezetékek versenye Európa gázellátásáért

³ Liuhto – Kari (2001): *Russian giants go West : operations of Gazprom and LUKoil Abroad*

⁴ Valerij Panyuskin – Mihail Zigar (2008): *GAZPROM az orosz fegyver. Pozsony.*

⁵ David Correll, "Russia: the new oil giant. An industry perspective,"

⁶ Anatol Lieven, *Chechnya: Tombstone of Russian Power (New Haven, Connecticut: Yale University Press, 1998)*

⁷ David Correll, "Russia: the new oil giant. An industry perspective," AMEC, July 2004

⁸ Anatol Lieven, *Chechnya: Tombstone of Russian Power (New Haven, Connecticut: Yale University Press, 1998).*

⁹ Nicklas Norling (2007): *Gazprom's Monopoly and Nabucco's Potentials: Strategic Decisions for Europe. 1619*

¹⁰ Valerij Panyuskin – Mihail Zigar (2008): *GAZPROM az orosz fegyver. Pozsony.*

¹¹ Anna Labuszevska (ed.), *The Resource Wealth Burden – Oil and Gas Sectors in the Former USSR, (Warsaw, Poland: Center for Eastern European Studies, December 2003)*

¹² *History of Oil in Russia, Sibneft, 2003*

¹³ Peter Davies, *Energy in Focus: 2004 BP Statistical Review of World Energy*, presentation, Washington, DC, June 17, 2004.

¹⁴ Shamil Midkhatovich Yenikeeff (2008. november 1.). „Kazakhstan's Gas: Export Markets and Export Routes”

¹⁵ Goohoon Kwon, 'The Budgetary Impact of Oil Prices in Russia'

¹⁶ MTI Eco, <http://www.vg.hu/vallalatok/energia/a-kinai-hatarig-er-mar-az-orosz-olajvezetek-325838>

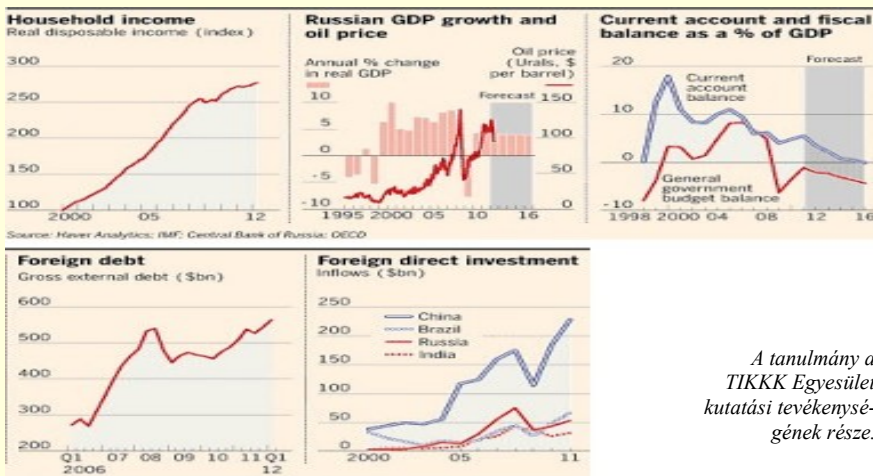
¹⁷ Yekaterina Grigor'eva, 'Optimist Putin i Pessimist Gref', *Izvestiya*, March 20, 2004.

¹⁸ Gaddy and Hill, *Putin's Agenda, America's Choice.*

¹⁹ Gavin Wright and Jesse Czelusta, 'Mineral Resources and Economic Development', (Stanford University Center for International Development Working Paper, October 2003)

²⁰ David Correll, "Russia: the new oil giant. An industry perspective," AMEC, July 2004

²¹ Pekka Sutela, 'Russia's Political Economy', *The Russian Market Economy (Helsinki, Finland: Kikimora Publications, 2003)*

A tanulmány a
TIKKK Egyesület
kutatási tevékenységének része.

Egy doboznyi boldogság a Reménysugár Otthonnak

TIKKK OLDALAK

2012. július 28-án tartották a debreceni Reménysugár Gyermekotthonban az OTP Flagship Team nevű önkéntes csapat rajzpályázatának díjkiosztóját.

A „Ki fogja az én kezem?” című rajzpályázatra a gyermekotthonokban nevelkedő fiatalok küldhettek be alkotásokat, melyek közül egy válogatás a Batthyány utcai sétálóövezetben volt megtekinthető vitrinkiállítás formájában, 2012. szeptember végéig.

A rajzpályázat alkotásainak értékelésével, díjazásával az önkéntesek a pályázó gyermekek pozitív énképét ki-

vánták erősíteni, sugallva, hogy értékes, fontos emberek társadalmunk számára. A zsűri tizenöt díjat osztott ki öt korcsoportban.

Az önkéntesek egy jelképes dobozba csomagolták ajándékaikat és szeretetüket. A rendezvény alkalmat teremtett az önkéntesek részére, hogy kontaktfoglalozáson éreztesék a gyermekekkel az idősebb generáció irántuk táplált szeretetét és felelősségét. Az önkéntes projekt a TIKKK Egyesület együttműködésével valósult meg. (TIKKK)

Díjazottak:
0-6 évesek korcsoportban I. helyezett Rostás Miklós és Mohácsi Vivien, II. helyezett Hárshegyi Andika és Ábri Marcsi, III. helyezett Milák Róbert és

Hárshegyi Csaba Bálint, Különdíj Váradi Ferenc; 7-10 évesek korcsoportban I. helyezett Rostás Gyöngyi, II. helyezett Rézműves Krisztián, III. helyezett Horváth Erzsébet Éva; 11-14 évesek korcsoportban I. helyezett Mező Irén Róza, II. helyezett Mező Hortenzia, III. helyezett Balogh Alex; 15-18 évesek korcsoportban I. helyezett Balogh Oszkár, II. helyezett Kiss Melinda Mária. Önkéntesek: Fonó Erzsébet, Bodó Sándorné, Diószeginé Pálfi Krisztina, Szegedi Katalin, Kovács Anikó, Bubenkó Diána, Czinege Ákosné, Kunkli Teodóra, Barócsi Ákos.

A projekttel támogatott gyermekotthon bemutatása

A DMJV Reménysugár Otthon Regionális Hatáskörű Módszertani Gyermekotthona otthont nyújtó, speciális esetekben különleges ellátást biztosító intézmény az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermekek részére, lehetőséget ad a koraszülött, tartósan beteg, fogyatékos gyermekek fejlesztésére, szükség esetén egészségügyi ellátására, és utógondozói ellátást biztosít a kiskorú anyák és gyermekeik, valamint várandós anyák számára, azaz a 0-24 éves korú gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermekeknek, fiatal felnőtteknek.

Ellátási, illetve módszertani hatóköre Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékre terjed ki.

A Reménysugár Otthon ellátottjai debreceni gyermekotthonokban, különleges ellátást nyújtó otthonban, lakásotthonokban és családok átmeneti otthonában mintegy 160 férőhelyen kerülnek elhelyezésre, továbbá módszertani segítségben részesülnek a régió gyermekotthonai, ellátottjai is. (TIKK)

Boldog arcok a Gyermekotthonban
Fotók: TIKKK

László Ákos kiállítása a debreceni Simonffy Galériában

2012. augusztus 17-én nyílt meg László Ákos, Csokonai-díjas grafikusművész retrospektív kiállítása a debreceni Simonffy Galériában.

Bevezetőt mondott Sarkadiné Dr. Brád Edit Galériavezető, majd Szénási Miklós újságíró megnyitotta a kiállítást.

Nem itt született, mégis hozzátartozik Debrecen képéhez László Ákos. Gyakran feltűnik a belvárosban jellegzetes járásával. Vonul hóna alatt mappáival, rajzaival, télen rövidke kabátban, nyaka köré tekert sálban a Piac utcáról a Simonffy felé ez a magas, kalapos ember. Barátságosan hunyorog, ám a ráncokban csöppnyi gunyorosság is megbúvik, nem bántón soha, s csak annyi éppen, amennyi fűszer is kell ez étel és az élet ízéhez. Köszönget az ismerősöknek, akikkel meg-megáll néhány szóra. Szinte mindenki ismeri, szinte mindenkit ismer. Hiszen jó ideje itt él már, köztünk, velünk ez a kitűnő grafikus, aki három várossal jegyezte el magát: Kolozsváron végezte főiskolai tanulmányait, gyermek-és ifjúkora messze ringó világának napjait és felnőtt éveit főképpen nagyváradon töltötte, s onnan végül Debrecenbe települt... - adta elő Szénási Miklós, majd így folytatta:

„Talán nem túlzás azt gondolni, hogy László Ákos neve hallatán legtöbbszörnek három jellegzetes, naptárakból, könyvekből, falakra rámázott képekből ismerős témája ugrik be. Elsőre rögtön a házak és épületek organikus, étellel teli, időközön és korokon átnyúló ábrá-

zolás. Aztán a lovak, a délceg, a hajszolt, a haragos vagy táncoló paripák. S végül – és a legkevésbé nem utolsósorban.... – az asszonyok. A szerelmes, talán mezítelen, mégsem szemérmetlen, bár boldogan kitárulkozó nők, s ki más is örökítené meg őket, mint az, aki ismeri titkaikat. S ha belovagol a városba (mint a Halál a részeg Perzsiába), a mi Szent Györgyünk a mi patkányunkat hegyes lándzsájával küldi a halál birodalmába. Talán nem véletlen, hogy hirtelenjében kétszer is előkerül ez a motívum ennyi rajz között. A délceg dalia égi eredetét jelző angyalszárnyaival hátán folyamatosan küzd, harcol. Érettünk, s önmagáért is. Viaskodik a maga démonaival, míg mi nézzük őt, csodáljuk ebben, s a másik valójában is. Az egyik Szent György sötét háttér előtt harcol, a másik ikonokat idéző keretben, de mindkettő felismerhetően a rajzoló maga, s balról jobbra tart, kelet felé, ahol a nap nemcsak korábban kel, de hamarabb is nyugszik.” (TIKKK)

Fotók: internet, magánarchívum

Simonffy Galéria
SIMONFFY GALÉRIA
2012
 augusztus 17. - augusztus 31.

ERDEEN

GRAFIKUSMŰVÉS

László Ákos